

UVOD

Opredjeljenje za realizaciju reformske razvojne strategije, koja je zasnovana na samoodrživom i ujednačenom ekonomskom razvoju, koja bi Federaciji Bosne i Hercegovine vratila kreditnu sposobnost na međunarodnom tržištu kapitala, uspostavila funkcionalnu tržišnu ekonomiju i ojačala sposobnost domaćih privrednih subjekata da izdrže konkurenciju na vanjskim tržištima, moguće je, dobrim dijelom, ostvariti uvođenjem koncesionih odnosa u obavljanju privrednih djelatnosti koje koriste prirodna bogatstva, dobra u opštoj upotrebi i djelatnosti od opšteg interesa.

U tu svrhu Parlament Federacije Bosne i Hercegovine je donio Zakon o koncesijama, kojim se utvrđuju uslovi pod kojima se domaćim i stranim pravnim licima mogu dodjeljivati koncesije za obezbjeđivanje infrastrukture i usluga, eksploataciju prirodnih resursa i finansiranje, projektovanje, izgradnja, održavanje i rukovođenje radom te infrastrukture i svih za nju vezanih objekata i uređaja.

Važeći zakoni kojima je uređena oblast koncesija su:

- Zakon o koncesijama BiH ("Službeni glasnik BiH", broj 32/02)
- Zakon o koncesijama Federacije BiH ("Službene novine FBiH" broj 40/02) i
- Kantonalni Zakoni o koncesijama.

Članom 14. Zakona o koncesijama Federacije BiH propisano je da "Komisija za koncesije priprema Dokument o politici dodjele koncesija (u daljem tekstu: Dokument o politici) u kojem se daje opis privrednih sektora i industrijskih oblasti koje se mogu delegirati ili dodijeliti domaćim i stranim pravnim licima. Dokument o politici podnosi se Vladi Federacije, o kojem se Vlada Federacije izjašnjava u roku od 30 dana od dana prijema. Usvojeni Dokument o politici Vlada Federacije dostavlja Parlamentu Federacije kao informaciju."

U skladu sa članom 14. Zakona o koncesijama («Službene novine Federacije BiH» broj:40/02) Komisija za koncesije pripremila je Dokument o politici dodjele koncesija (Dio I - Proizvodnja električne energije) u kome se daje opis elektroenergetskih oblasti i koje se, u vidu koncesije mogu delegirati i ustupiti domaćim i stranim pravnim licima, kao i mjere za realizaciju Zakona o koncesijama

Na teritoriji Federacije Bosne i Hercegovine skoncentrisana su ekonomski značajna prirodna bogatstva; izrađena je i planirana izgradnja niza infrastrukturnih objekata, koji se, kada je u pitanju jedan broj ovih potencijala, već duže vrijeme koriste i daju, ekonomski i društveno značajan doprinos razvoju. Na osnovu privrednih i infrastrukturnih potencijala i njihovog do sada ostvarenog i planiranog korišćenja i realnih mogućnosti njihovog razvoja, broja zaposlenih i stepena njihove obučenosti, tehničke opremljenosti i dostignutog nivoa tehnološkog razvoja tih sektora, vrijednosti osnovnog kapitala, nivoa stručnih i drugih istraživanja, ostvarenog obima uvoza-izvoza, kao i drugih parametara, uočavaju se potrebe da se raspoloživi privredni potencijali moraju istraživati, eksploatisati i koristiti u skladu sa savremenim dostignućima nauke, tehnike i tehnologije uz optimalno upravljanje na osnovu savremenog menadžerstva.

Imajući u vidu ograničenost sopsstvenih izvora finansiranja, u Federaciji Bosne i Hercegovine, razvoja privrednog i infrastrukturnog kompleksa, te polazeći od suštinskog opredjeljenja za vlasničkom transformacijom kroz privatizaciju i razvoj na tržišnim osnovama, kao i davanja koncesija po definisanim uslovima, u Federaciji Bosne i Hercegovine, je potrebno stvoriti aktivniji i fleksibilniji zakonski ambijent za privlačenje domaćih i stranih investitora za ulaganja u privredu i infrastrukturu putem privatizacije, a naročito putem davanja koncesija.

Dokument o politici je zvaničan dokument koji ima svoju viziju, odnosno dalekosežan pogled na raspoložive i potencijalne resurse, mogućnost njihovog održivog korišćenja i reagovanja na novi način, na osnovne i najznačajnije probleme koji se pojavljuju u privrednim i infrastrukturnim

sektorima, te njihovom užem i širem okruženju. Realizacija Dokumenta o politici je u suštini globalni zadatak, sastavljen od niza povezanih i međusobno uslovljenih aktivnosti.

Svakako treba imati u vidu činjenice, da Zakon o koncesijama uspostavlja složen pravni sistem komercijalnog iskorišćavanja javnih dobara i zakonom regulisanih aktivnosti, vezanih za dodjelu koncesija.

Odredbe Zakona o koncesijama i Zakona o stranim ulaganjima daju solidnu osnovu za realizaciju davanja koncesija u praksi. Ovi zakoni se mogu porediti sa sličnim zakonodavstvom u zemljama u tranziciji i značajno ne zaostaju za tim zakonodavstvom. U ovom trenutku uočena je potreba usklađivanja pojedinih zakona i podzakonskih akata sa Zakonom o koncesijama.

Zakon je sistem koncesija označio kao jedan od oblika privatnih, stranih ili domaćih ulaganja i stvorio mu pretpostavke da rezultira pozitivnim efektima za državu, kao što su:

- plasman domaćeg ili inostranog kapitala u investicione projekte;
- uvođenje i jačanje konkurencije;
- transfer tehnologije u know-how;
- povećanje kvaliteta i raznovrsnosti proizvodnje i usluga;
- povećanje kreditnog rejtinga zemlje;
- angažovanje domaćih proizvodnih kapaciteta;
- povećanje nivoa zaposlenosti;
- uvećanje operativne efikasnosti;
- uvećanje fiskalnih i parafiskalnih prihoda;
- efekat uvođenja poslovanja, po standardima razvijenih zemalja, i drugo.

Shodno Zakonu o koncesijama Federacije BiH predmetom koncesije mogu biti:

- 1) Izgradnja/dogradnja i korištenje ili samo korištenje;
 - autoputeva, magistralnih puteva, cesta i pripadajućih infrastrukturnih objekata,
 - željezničkih pruga,
 - plovnih kanala i luka i
 - aerodroma.
- 2) korištenje vodotoka i drugih voda;
- 3) izgradnja hidroenergetskih objekata;
- 4) izgradnja i korištenje ili korištenje hidroakumulacija;
- 5) istraživanje i/ili korištenje energetskih i drugih mineralnih sirovina, uključujući sve vrste soli i solnih voda utvrđenih posebnim zakonom;
- 6) istraživanja i/ili korištenja sirove nafte i zemnog gasa;
- 7) korištenje građevinskog zemljišta;
- 8) korištenje šuma i šumskog zemljišta;
- 9) lovstvo i ribolov;
- 10) izgradnja, korištenje i upravljanje cjevovodnim transportom nafte i gasa i skladištenje u cjevovodima i terminalima;
- 11) igre na sreću;
- 12) putnički i teretni željeznički saobraćaj;
- 13) javni linijski prijevoz lica;
- 14) korištenje ljekovitih termalnih i mineralnih voda;
- 15) istraživanje i/ili korištenje nemetalnih mineralnih sirovina, uključujući sve sekundarne mineralne sirovine utvrđene posebnim zakonom;
- 16) hidromelioracioni sistemi i sistemi za vađenje materijala iz vodotoka i vodnih površina;
- 17) korištenje poljoprivrednog zemljišta;
- 18) hoteli i ostali turistički objekti i
- 19) prostori i objekti privrednog i graditeljskog naslijeđa.

Predmet koncesije može biti i pravo obavljanja djelatnosti komunalnih i drugih javnih službi što se utvrđuje propisom kantona.

OPŠTI PRINCIPI POLITIKE DODJELE KONCESIJA

Koncesije su vezane za odluku da li Federacija BiH može sama da iskorištava prirodno bogatstvo i održava u funkciji objekte infrastrukture, ili će ih uz određenu naknadu (ili beneficije) ustupiti privatnom (domaćem ili inozemnom) sektoru. Odluku o pristupanju dodjele koncesije za određeno dobro donosi Vlada Federacije na prijedlog resornog ministra.

Vlada Federacije BiH, na prijedlog Komisije, a nakon zakonom provedenog postupka, dodjeljuje koncesiju najpovoljnijem ponuđaču (domaćem ili stranom pravnom licu, registrovanom u skladu sa posebnim zakonima Federacije ili državnim i javnim preduzećima koja koriste prirodna bogatstva, dobra u općoj upotrebi ili obavljaju djelatnosti od općeg interesa).

Koncesija se ne može dodijeliti za dobra u općoj upotrebi ili djelatnosti od općeg interesa koja su predmet restitucije.

1) Principi u dodjeli koncesija

Opšti principi koji će se provoditi prilikom dodjele koncesija su sljedeći:

- Transparentnost i nediskriminiranje učesnika postupka u skladu sa Zakonom o koncesijama Federacije BiH,
- Optimalno korištenje prirodnih resursa, dobara u općoj upotrebi i infrastrukturnih objekata u funkciji ekonomskog razvoja,
- Postojeće koncesionare – pravna lica, definisane članom 37. i 38. Zakona o koncesijama, koji u svojoj djelatnosti koriste prirodna bogatstva, dobra u općoj upotrebi ili obavljaju djelatnost od općeg interesa pravno uokviriti u skladu sa Zakonom o koncesijama (ugovoriti ili preugovoriti predmet koncesije koji koriste),
- Koncesioni postupak ubrzati kod svih pravnih lica kod kojih je privatizovano preko 51% državnog kapitala, a koja u obavljanju svoje djelatnosti koriste prirodna bogatstva, dobra u općoj upotrebi ili obavljaju djelatnost od općeg interesa, jer u postupku privatizacije dobra u općoj upotrebi i prirodna bogatstva nisu bila predmet privatizacije (predmet privatizacije u skladu sa Zakonom o privatizaciji nisu mineralne sirovine, voda, poljoprivredno zemljište, šume, šumsko zemljište ...),
- Koncesije za infrastrukturne i druge značajne oblasti dodjeljivati po BOT principu koji podrazumijeva izgradnju, rekonstrukciju i finansiranje kompletnog objekta, uređaja ili postrojenja, njegovo korištenje i predaju Federaciji BiH po isteku ugovorenog roka,
- Za one predmete koncesije koji će imati veći privredni i ekonomski efekat na Federaciju Bosne i Hercegovine i na Bosnu i Hercegovinu kao cjelinu, nosilac izrade studije ekonomske opravdanosti u principu treba biti Koncesor,
- Prioritetno dodjeljivati koncesije u onim oblastima koje će u značajnoj mjeri povećati i stimulisati izvoz a smanjiti uvoz sirovina i materijala, te uposliti i osposobiti domaću pamet i domaću radnu snagu.

Pojedinačni principi za pojedine koncesione oblasti navodit će se za svaku oblast pojedinačno.

Transparentnost i nediskriminiranje učesnika u postupku dodjele koncesija obezbjeđuje se na način:

- da pravila i informacije vezani za postupak dodjele koncesija budu dostupna svim učesnicima i
- da se koncesije dodjeljuju pod jednakim uslovima domaćim i stranim pravnim licima.

Optimalno korištenje prirodnih resursa, dobara u općoj upotrebi i infrastrukturnih objekata u funkciji ekonomskog razvoja, postiže se na način da se koncesioniranjem ostvare najpovoljniji privredni i ekonomski efekti po Federaciju BiH, zadovolje parametri održivog razvoja i ostvarila direktna ili indirektna ekonomska korist.

Pravno uokvirenje postojećih koncesionara - pravnih lica koja u svojoj djelatnosti koriste prirodno bogatstvo, dobro u općoj upotrebi ili obavljaju djelatnost od općeg interesa, podrazumijeva zaključivanje ugovora o koncesiji na rok do pet godina bez provođenja postupka propisanog Zakonom o koncesijama.

Postupak i način davanja koncesija na korištenje u skladu sa Zakonom o koncesijama ustanovljava se putem javnog poziva potencijalnim ponuđačima i putem samoinicijativne ponude.

2) Javni poziv potencijalnim ponuđačima

Za dodjelu koncesije objavljivanjem javnog poziva potencijalnim ponuđačima, polaznu aktivnost provodi Koncesor. Koncesor je resorno ministarstvo ili organ vlasti Federacije koje odredi Vlade Federacije za provođenje postupka dodjele koncesija. Koncesor po pravilu treba da izradi studiju ekonomske opravdanosti, koju dostavlja Komisiji na razmatranje i odobravanje. Po odobravanju studije ekonomske opravdanosti Koncesor sačinjava prijedlog javnog poziva čiji elementi su propisani članom 24. Zakona o koncesijama, i dostavlja ga Komisiji na odobravanje. Nakon odobravanja predloženog javnog poziva, Koncesor raspisuje javni poziv, prikuplja ponude na osnovu javnog poziva i po isteku roka za dostavljanje ponuda, prikupljene ponude sa svim priložima, dostavlja Komisiji na razmatranje i vrednovanje. Komisija razmatra i vrednuje dostavljene ponude, sačinjava rang listu i predlaže Vladi Federacije dodjelu koncesije najpovoljnijem ponuđaču. Ako ni jedna prispijela ponuda ne zadovoljava uslove propisane javnim pozivom, Komisija ponude vraća Koncesoru sa prijedlogom za ponavljanje javnog poziva. Donošenjem odluke o dodjeli koncesije najpovoljnijem ponuđaču, Koncesor sačinjava prijedlog ugovora o dodjeli koncesije u skladu sa članom 29. Zakona o koncesijama. Sačinjeni prijedlog ugovora, Koncesor dostavlja Komisiji na davanje saglasnosti. Potpisan i ovjeren primjerak ugovora o koncesiji, kao i svu prateću dokumentaciju u izvršnom obliku Koncesor dostavlja Komisiji, koja nakon njegovog stupanja na snagu, u skladu sa Zakonom o koncesijama, vrši kontrolu i nadzor rada Koncesionara do isteka roka trajanja koncesije.

3) Samoinicijativna ponuda

U postupku dodjele koncesije putem samoinicijativne ponude, potencijalni Koncesionar ponudu dostavlja Koncesoru. Sastavni dio samoinicijativne ponude je studija ekonomske opravdanosti. Nakon prijema samoinicijativne ponude, Koncesor procjenjuje postojanje javnog interesa. Nakon utvrđivanja javnog interesa, Koncesor podnosi Komisiji zahtjev za dobijanje ovlaštenja za vođenje pregovora sa samoinicijativnim ponuđačem. Ako se na jedan predmet koncesije dostavi više od jedne samoinicijativne ponude, Koncesor će raspisati javni poziv ponuđačima za taj predmet koncesije.

Komisija odlukom Koncesoru daje ovlaštenje za vođenje pregovora sa samoinicijativnim ponuđačem. U postupku pregovaranja, Koncesor vodi zapisnik o postupku pregovora u kojem se naznačavaju svi dogovoreni propisani elementi koncesionog ugovora. Zapisnik sa kompletnom dokumentacijom dostavljenom putem samoinicijativne ponude kao i dokumentacijom prikupljenom u postupku pregovaranja, Koncesor dostavlja Komisiji na razmatranje. Nakon razmatranja dostavljene dokumentacije i zapisnika o toku pregovora, Komisija odlukom predlaže Vladi Federacije dodjelu koncesiju, a Koncesor sastavlja prijedlog ugovora koji dostavlja Komisiji na odobravanje. Nakon odobravanja elemenata koncesionog ugovora i odluke Vlade Federacije o dodjeli koncesije, Koncesor sa Koncesionarom zaključuje ugovor o koncesiji, čiju ovjerenu kopiju zajedno sa dokumentacijom u izvršnom obliku dostavlja Komisiji, koja nakon njegovog stupanja na snagu vrši nadzor i kontrolu rada koncesionara, do isteka roka trajanja koncesije.

4) Studija ekonomske opravdanosti

Studija ekonomske opravdanosti je polazna osnova za dodjelu koncesija. Sve koncesije nemaju isti ekonomski značaj u pogledu privredne težine i efekata za Federaciju BiH i Bosnu i Hercegovinu kao cjelinu, pa se u skladu sa značajem i veličinom koncesije rade predstudije ekonomske opravdanosti i studija ekonomske opravdanosti. Za manje koncesije rade se predstudije, dok će kod velikih, kapitalnih koncesija, postupak istraživanja i donošenja odluka biti višefazan, pa se pored studije ekonomske opravdanosti za pojedine faze izrađuje i predstudija. Da bi studija omogućila provođenje koncesionog postupka, treba da sadrži najmanje sledeće elemente:

- a)** Uvod – u kojem trebaju biti navedeni ciljevi investiranja, osnovni podaci o investitoru i autorima studije, kratak prikaz osnovnih elemenata i rezultata prethodne studije opravdanosti, kratak prikaz osnovnih elemenata i rezultata studije opravdanosti;
- b)** Opis predmeta koncesije – u kojem se navodi prostorna lokacija predmeta koncesije, funkcija predmeta koncesije, značaj predmeta koncesije u sistemu ili mreži, planirani vijek projekta;
- c)** Analiza i ocjena razvojnih mogućnosti investitora – u kojem se navode opšti podaci o investitoru, analiza dosadašnjeg razvoja (proizvodni program, tehnologija, tržište, organizacija i kadrovi, podaci o poslovanju, ulaganjima i dr.), prognoza budućeg razvoja (proizvodni program, tehnologija, tržište, organizacija, kadrovi, podaci o poslovanju i ulaganjima i dr.);
- d)** Analiza tržišta – gdje se navode osnovne karakteristike proizvoda ili usluga, analiza ponude i potražnje, procjena moguće prodaje i prodajnih cijena;
- e)** Prikaz generalnog projekta i tehničko-tehnološkog rješenja (prikaz idejnih rješenja) - u kojem se daje prikaz izrade generalnog projekta, osnovnih elemenata generalnog projekta, tehničko-tehnološkog rješenja iz generalnog projekta (arhitektonsko, građevinsko, tehnološko, mašinsko, elektro i dr.);
- f)** Analiza nabavnog tržišta – specifikacija i opis potrebnih inputa, analiza i mogućnosti nabavke potrebnih inputa, ocjena mogućnosti supstitucije potrebnih inputa, prognoza nabavnih cijena;
- g)** Prostorni i lokacijski aspekt – usaglašenost sa prostornim i urbanističkim planovima, posljedice raseljavanja i eksproprijacije, prostorne posljedice razdvajanja cjeline, uticaj na prostorni i urbanistički razvoj područja, analiza mikrolokacije, izbor i ocjena podobnosti mikrolokacije
- h)** Analiza životne sredine i zaštite na radu – analiza lokacije, ocjena i izbor lokacije, analiza i mogućnosti uticaja na životnu sredinu, prijedlog mjera zaštite životne sredine, ocjena ekološke podobnosti, analiza uticaja proizvodnje na radnike, prijedlog mjera zaštite na radu;
- i)** Analiza organizacionih i kadrovskih aspekata – prijedlog makroorganizacije, prijedlog mikroorganizacije, organizovanje i funkcionisanje proizvodnje i drugih funkcija, određivanje potrebnih kadrova, obuka, specijalizacija i usavršavanje kadrova, obezbjeđenje postojećih kadrova;
- j)** Analiza izvodljivosti i dinamika realizacije projekta – analiza mogućnosti izvođenja projekta, faze izvođenja projekta, terminski plan realizacije projekta, dinamika ulaganja bazirana na terminskom planu, dinamika ulaganja po namjeni, organizacija i sistem upravljanja realizovanim projektom;
- k)** Ekonomsko-finansijska analiza – proračun potrebnih ulaganja u stalna i obrtna sredstva, izvor finansiranja i obaveze prema izvorima, projekcija bilansa stanja, bilansa uspjeha, novčanog toka, ekonomski i društveni tok projekta;
- l)** Ocjena projekta – finansijska (komercijalna) ocjena sa pokazateljima efikasnosti i opremljenosti, neto sadašnje vrijednosti, interna stopa rentabilnosti, period povrata uloženog kapitala), procjena likvidnosti i društvena ocjena;
- m)** Ocjena u uslovima neizvjesnosti – procjena praga rentabilnosti, analiza osjetljivosti, analiza vjerovatnoće;
- n)** Zaključna razmatranja – zaključna razmatranja i ocjena projekta.

5) Javni interes

Utvrdjivanje javnog interesa je direktno vezano za kvalitetno urađenu predstudiju, odnosno studiju ekonomske opravdanosti. Prema Zakonu o koncesijama, Komisija za koncesije Federacije BiH, odobravanjem studije ekonomske opravdanosti procjenjuje postojanje javnog interesa.

Procjena i utvrđivanje javnog interesa treba da ukaže na ekonomsku, političku, sociološku i opštu opravdanost davanja koncesije, da definiše kratkoročne i dugoročne ciljeve koji se postižu koncesioniranjem, te utvrđivanje uticaja koncesione djelatnosti na životnu sredinu, postojeću infrastrukturu i druge privredne oblasti i sisteme.

Javni interes se može definisati kao interes cijele društvene zajednice ili njenih pojedinih dijelova, o kome pravo treba da vodi računa. Pravo po principu uvijek štiti javni interes, ali ujedno štiti i privatni interes ako je u skladu sa javnim interesom, odnosno ako je sastavni dio javnog interesa.

Procjena postojanja javnog interesa vezana je i za pojam javnog dobra, gdje je potrebno razlikovati prirodna bogatstva kao javno dobro (zemljište, šume, vode i vodena snaga, mineralne sirovine, nafta, plin, životinjski i biljni svijet) i dobra u opštoj upotrebi (javni putevi, vode u prirodnim vodotocima, prirodna jezera, prirodni izvori voda, luke, aerodromi, komunalni objekti itd.).

Ekonomska opravdanost treba da potvrdi korist koju će imati društvo i pojedinac, uz najmanji mogući rizik od obavljanja koncesione djelatnosti i investicija budućeg koncesionara.

Politička opravdanost potvrdit će se kroz ocjenu efekta koji ulaganje i obavljanje koncesione djelatnosti ima na razvoj i zadovoljenje potreba uže i šire društvene zajednice.

Sociološka opravdanost se utvrđuje kroz analizu koja društvena grupa i u kojoj mjeri zadovoljava svoje potrebe kroz koncesionu djelatnost i da li takva djelatnost zadovoljava većinu članova uže ili šire društvene zajednice.

Opšta opravdanost potvrdit će se skupnom opravdanošću pojedinačnih kriterija. Kratkoročni ciljevi će se definisati u svjetlu rješavanja tekućih pitanja davanjem koncesije, a dugoročni u svjetlu mogućeg razvoja i usavršavanja, odnosno povećanja kvantiteta i kvaliteta koncesione djelatnosti, što na kraju rezultira većom koristi za pojedinca i društvenu zajednicu u cjelini.

Koncesiona djelatnost može imati i nepovoljan uticaj na životnu sredinu, zdravlje ljudi i biljni i životinjski svijet. Zakonom o koncesijama je predviđeno da studija ekonomske opravdanosti sadrži i elaborat o uticaju koncesione djelatnosti na životnu sredinu, što podrazumijeva vršenje određenih preliminarne mjerenja potrebnih za izradu studije.

Opravdanost sa aspekta zaštite životnog okruženja utvrdit će se kroz dugoročne efekte obavljanja koncesione djelatnosti u pogledu zagađenja životne sredine, uticaja na zdravlje ljudi, te biljnog i životinjskog svijeta i umanjavanja neobnovljivih prirodnih resursa. Ali svakako treba izvršiti i analizu mogućih pozitivnih uticaja (smanjenje postojećih štetnih efekata) uvođenjem novih i savremenih tehnologija.

Kod većine koncesionih projekata (izgradnja puteva, željeznica i željezničkih čvorova, aerodroma i luka) postojeća infrastruktura može biti nedovoljna ili ugrožena izgradnjom novih objekata. Određene privredne grane i oblasti mogu biti pogođene koncesionom djelatnošću, ali treba sagledati i pozitivne efekte, naročito u oblasti razvoja, i ubrzanja saobraćaja, a time i prometa ljudi, dobara i usluga. Koncesiona djelatnost treba biti u funkciji postojećeg tehničko-tehnološkog sistema, odnosno da pozitivno utiče na njihovo unapređenje i razvoj, a nikako da predstavlja njegovu alternativu, drugim riječima, da ne ugrožava postojeće resurse već da ih razvija i unapređuje. Koncesiona djelatnost ne smije imati za cilj isključivo ili pretežno komercijalno eksploataisanje prirodnih potencijala sa dugoročno štetnim posljedicama po domaću privredu.

6) Koncesiona naknada

Koncesiona naknada kao jedno od suštinskih pitanja u oblasti koncesioniranja, ponekad ima drugi karakter, a ne samo da na fer način izbalansira korist od date koncesije. U tu svrhu treba imati na umu višestruku funkciju koncesione naknade uz jasno ugovaranje njene visine, određivanje drugih obaveza, posljedica raskida ugovora, rješavanje sporova i sl.

Zakonom o koncesijama je propisano da Komisija uz saglasnost Vlade Federacije donosi pravila o načinu utvrđivanja kriterija za određivanje koncesione naknade.

Koncesiona naknada je obavezni i sastavni dio koncesionog ugovora i koncesioni ugovor je ništavan bez utvrđene obaveze plaćanje koncesione naknade, odnosno, ugovor o koncesiji nije pravno valjan ukoliko koncesiona naknada nije određena ili bar nije određiva u pogledu svoje visine. Koncesiona naknada mora biti novčanog karaktera, i ugovorom se ne može predvidjeti da se ista plaća davanjem roba, pružanjem usluga izgradnjom ili sl.

Koncesiona naknada sastoji se od naknade za pravo korištenja koja se obračunava jednokratno pri zaključenju ugovora o koncesiji i koncesione naknade za korištenje koja se izražava u procentima i odnosi se na godišnji bruto prihod od korištenja predmeta koncesije.

Koncesiona naknada se utvrđuje na osnovu osnovnih i dopunskih kriterija. Osnovni kriteriji su: godišnji kapacitet proizvoda ili usluga po jedinici proizvoda ili usluge, komercijalni period korištenja predmeta koncesije i projektovani godišnji bruto prihod prije obračuna troškova, kamata i poreza. Dopunski kriteriji su: finasijsko-ekonomski uticaj na regiju-lokalitet, uticaj na životnu sredinu, obnovljivost prirodnog resursa, značaj predmeta koncesije, tehnološki značaj, uticaj na istraženost prirodnog bogatstva, zastupljenost domaćih proizvoda i usluga, supstitucija uvoza, odnosno povećanje izvoza i isplativost investicije.

Koncesiona naknada predstavlja prihod budžeta Federacije koji će se raspoređivati na budžet lokalne zajednice, sredstva potrebna za izradu studija ekonomske opravdanosti, sredstva za istraživanje i sredstva za rad Komisije, a visina u raspodjeli je određena prirodom i vrstom predmeta koncesije. Kad je u pitanju koncesija na kapitalnom predmetu koncesije, većina prihoda se usmjerava u budžet Federacije. Raspodjela koncesione naknade treba da odrazi nivo javnog interesa, te ekonomsku i socijalnu korist datog predmeta koncesije za sve segmente društva.

7) Ugovor o koncesiji

Ugovor o koncesiji je završna faza postupka dodjele predmeta koncesije. Osnov za zaključenje Ugovora o koncesiji su Zakon o koncesijama i Odluka Vlade Federacije o dodjeli koncesije. Zakon o koncesijama je propisao da se ugovor o koncesiji sastavlja u pisanoj formi, a obavezni elementi koncesionog ugovora propisani su članom 29. istog zakona. Karakter ovog člana zakona je imperativan, a društveni interes kod ugovora o koncesiji veliki, tako da bi nedostatak neke od propisanih odredbi ugovora mogao dovesti do ništavnosti cijelog ugovora. U prilog navedenom ide i Zakon o obligacionim odnosima koji predviđa da kod ovakvih ugovora treba početi od svih obaveznih odredaba, pa tek onda regulisati druga prava i obaveza ugovornih strana.

Koncesioni ugovor se razlikuje od klasičnog građansko-pravnog ugovora po tome što je predmet ugovora javno dobro, dobro u općoj upotrebi ili obavljanje djelatnosti od općeg interesa, ali ima karakter javno-pravnog instrumenta. Zbog nužnosti ostvarivanja javnog interesa, Koncesor ima ovlaštenja jednostranog uticaja na pravni odnos povodom koncesije i to na osnovu odluke o dodjeli koncesije.

Ugovor o koncesiji zaključuju: Koncesor koga odredi Vlada Federacije i Koncesionar kojem je odlukom Vlade dodijeljena koncesija. Ako se koncesija dodijeli većem broju pravnih lica (konzorcij) ugovor o koncesiji zaključuje svaki član konzorcija ili član konzorcija ovlašten od strane ostalih članova konzorcija po specijalnom i ovjerenom ovlaštenju.

Svaki potpisani ugovor o koncesiji evidentira se kod Koncesora, nadležnom registracionom sudu Koncesionara, organima nadležnim za vođenje evidencije o nekretninama, a jedan potpisan i ovjeren primjerak se dostavlja Komisiji, na evidenciju i praćenje izvršenja odredaba ugovora.

Komisija vrši provjeru i nadzor rada Koncesionara, u skladu sa odredbama ugovora, neposrednim uvidom u obavljanje koncesione djelatnosti i konstantnim praćenjem kvaliteta i kvantiteta proizvedenih proizvoda i pruženih usluga, te drugih efekata koncesione djelatnosti.

I - OBLAST ELEKTROENERGETIKE

Obzirom na dosadašnja pozitivna iskustva u proizvodnji električne energije Federacija BiH se za planirani razvoj privrede i pratećih djelatnosti opredjelila za ekspanziju vlastite proizvodnje električne energije.

Pored zadovoljenja vlastitih potreba za električnom energijom Federacija BiH i Bosna i Hercegovina imaju realne šanse i ekonomski interes da električna energije bude i dalje jedan od osnovnih izvoznih proizvoda.

U tom smislu, u situaciji kada ne postoje na nivou države Bosne i Hercegovine dugoročni planovi za proizvodnju električne energije, Vlada Federacije je uspjela učiniti važan iskorak u definisanju razvoja ove oblasti, usvajanjem PLANA ZA IZGRADNJU NOVIH PROIZVODNIH ELEKTROENERGETSKIH KAPACITETA U FEDERACIJI BOSNE I HERCEGOVINE.

Navedeni dokument je poslužio Komisiji za koncesije Federacije BiH kao osnova za izradu i prijedlog dijela Dokumenta o politici dodjele koncesija, Dio I – Proizvodnja električne energije.

1. POTENCIJALI ZA PROIZVODNJU ELEKTRIČNE ENERGIJE

Osnovni elektroenergetski potencijali Federacije BiH su istražene i potvrđene geološke i eksploatacione rezerve uglja (lignit i mrki) i hidroenergetski potencijal vodotokova.

Kao realni alternativni, ali još uvijek minorni i nedovoljno istraženi potencijali i kapaciteti neiskorištene energije vjetra i solarne energije.

1.1. POTENCIJALI UGLJA

Bosna i Hercegovina ima više od jednog vijeka uspješne tradicije industrijske eksploatacije uglja.

Utvrđene rezerve uglja su:

a) mrki ugalj	1.886 miliona tona
b) lignit	3.578 miliona tona
UKUPNO:	5.464 miliona tona

Ako se zna da je postojeća potrošnja uglja u termoelektranama Federacije BiH cca 5 miliona tona godišnja, onda je apsolutno izvjesno da utvrđene rezerve uglja i uz značajno povećanje potrošnje obezbjeđuju mogućnost sigurnog snabdjevanja termoelektrana za narednih pola vijeka.

Dakle, može se zaključiti da u BiH postoje izvanredni preduslovi za dugoročno i kvalitetno snabdjevanje ugljem postojećih i planiranih za gradnju termoelektrana.

1.2. HIDROENERGETSKI POTENCIJALI

Iskoristivi hidroenergetski potencijali vodotokova za gradnju većih hidroenergetskih kapaciteta prema "Studiji o sadašnjem saznanju o hidroenergetskom potencijalu u SR Bosni i Hercegovini" koju je 1986. godine izradio Institut za elektroprivredu Sarajevo iznosi 18 600 GWh godišnje. Ukupna iskorištenost tog potencijala iznosi oko 40% ili 7182 GWh godišnje.

Pored ovog hidroenergetskog potencijala Bosna i Hercegovina raspolaže i hidroenergetskim potencijalom malih vodotokova koje pružaju mogućnost gradnje hidroelektrana manjih snaga. Procjenjuje se da taj hidroenergetski potencijal iznosi 12% ukupnog hidroenergetskog potencijala velikih vodotokova.

Data je ocjena u navedenoj Studiji da je kvalitet hidroenergetskog potencijala u BiH visokog nivoa, pogodan je za izgradnju većih akumulacija i višenamjensko korištenje vode, iako se mora naglasiti da je jedan dio potencijala blokiran zbog prostornih i ekoloških ograničenja koja su nastala u proteklom periodu.

1.3. ENERGETSKI POTENCIJALI VJETRA

Projekt saradnje na studiji iskoristivosti energije vjetra u Hercegovini prezentiran je Agenciji za međunarodnu suradnju AECI i dobiven je pozitivan odgovor o čemu je Generalni koordinator Španjolske Kooperacije za Balkan obavijestio JP «Elektroprivreda HZ Herceg-Bosna» d.d. Mostar. AECI je imenovala International Management Group (IMG) partnerom za provedbu projekta. Sukladno prethodnom definirani su ciljevi projekta, kao i vrijeme odvijanja pojedinih faza. Od presudne je važnosti za realizaciju Projekta, izvršiti jednogodišnji ciklus mjerenja vjetra na lokalitetima, koji udovoljavaju vrlo složene uvjete za izgradnju «farmi vjetro-generatora». Navedeni

projekat otvara perspektive razvoja u proizvodnji električne energije iz obnovljivih izvora i, što je jednako vrijedno, otvaranje novih radnih mjesta u neposrednom okruženju, angažiranjem lokalnih proizvodnih kapaciteta koji će usvojiti savremene tehnologije i time osigurati priključak s evropskim razvijenim zemljama iz ove oblasti. Prema hidro-meteorološkim podacima iz ranijeg perioda, prostori na kojima se obavlja gore navedena djelatnost, jedino su realno izgledni za realizaciju korištenja energetske potencijala vjetra na prostorima Bosne i Hercegovine.

Trenutno se obavlja jednogodišnji ciklus mjerenja savremenom mjernom opremom i primjenom aplikacijskog softvera uz sudjelovanje neovisne institucije, što će opredijeliti dalji tok realizacije projekta korištenja vjetra za izgradnju energetske objekata.

2. TRŽIŠTE ELEKTRIČNE ENERGIJE

Za gradnju novih proizvodnih objekata značajno je procijeniti potrebe tržišta (BiH i okruženje), prognozirati kretanje cijena, te utvrditi konkurentnost cijena koštanja iz novih objekata u odnosu na tržište i konkurenciju.

U svrhu inicijalne analize, neophodno je pripremiti jedan integralni i pojednostavljeni scenario bilansa do 2020. godine koji bi uvažavao sljedeće :

- Predpostavljeni godišnji rast distributivne potrošnje (okvirno oko 2,5% - 3%)
- Povećanje potrošnje velikih potrošača/direktnih potrošača poput (Aluminijuma, Elektrobosne Jajce, MITTAL STEEL-a, Polihema, Tvornica cementa Kakanj i Lukavac, Koksara Lukavac, Rudnici uglja, Željenice F BiH i drugi);
- Zaustavljanje postojećih blokova u Termoelektranama (kao na primjer u TE Tuzla G3 – 2011 godina i G4 – 2018 godina, a u TE Kakanj G5 - 2018 godina).
- Ulazak u pogon novih blokova: u TE Tuzla 2011 i 2019 godine, u TE Kakanj 2012 godine, te novih hidroelektrana 2010 godine.

U okviru bilansnih potreba Federacije BiH evidentni su viškovi koje iskazuje JP Elektroprivreda BiH, odnosno značajni nedostaci energije koji iskazuje JP Elektroprivreda HZHB obzirom na velike potrebe kupaca kao što su Aluminij i Elektrobosna.

Navedeni pokazatelji ukazuju da će u Federaciji BiH biti manjak energije do 2010 godine, a tek ulaskom prvog novog termokapaciteta moglo bi doći do pojave viška energije u Federaciji BiH za oko 1300 GWh. Ovaj višak će biti i manji s obzirom da projekirani bilans nije uzimao u obzir moguće nove industrijske potrošače.

S druge strane, projekirana proizvodnja električne energije je vezana i za mogućnost povećanja proizvodnje uglja. Posebno veliki rast se predviđa u Srednjobosanskom bazenu gdje bi bilo potrebno oko 3 miliona tona uglja godišnje, što je dvostruko više u odnosu na sadašnje isporuke za TE Kakanj.

Pri analizi tržišta treba voditi računa o promjenama koje će uslijediti na osnovu reforme koja predviđa uspostavu identičnog modela otvorenog tržišta u BiH i jugoistočnoj Evropi kao i u EU, te definiranje kvalifikovanih kupaca. To znači, da će kupci sami birati svoje dobavljače, čime se uvodi konkurencija na regionalnom nivou.

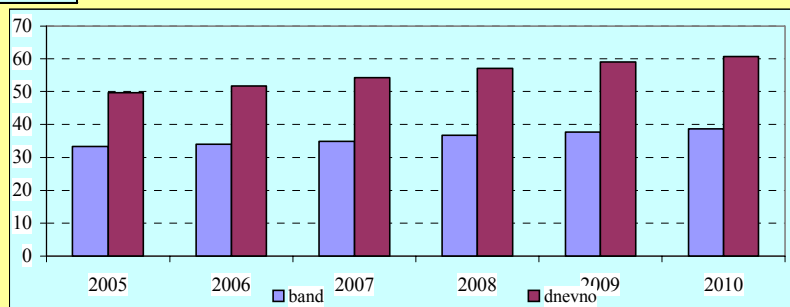
Trenutne ocjene i prognoze pokazuju da će izvjesno nedostajati energije u Evropi i regiji. Mali broj zemalja Evrope ima viškove, a mogućnosti za gradnju novih kapaciteta su limitirane. U proteklih godinu i pol ostvaren je rast cijena za oko 50%.

U narednim tabelama i dijagramu data je prognoza cijena na tržištu električne energije do 2007. godine, a na osnovu cijena na EEX iz 2004. godini.

Prognoza cijena na tržištu električne energije na osnovu cijene na EEX u 2004.

	band	dnevno	band	dnevno	band	dnevno	band	dnevno
	€/MWh	€/MWh	KM/MWh	KM/MWh	u odnosu na 2005		u odnosu na prethodnu godinu	
2005	33,31	49,65	65,15	97,11	100%	100%		
2006	33,97	51,70	66,44	101,12	102%	104%	102%	104%
2007	34,88	54,31	68,22	106,22	105%	109%	103%	105%
2008	36,67	57,08	71,72	111,64	110%	115%	105%	105%
2009	37,65	58,96	73,64	115,32	113%	119%	103%	103%
2010	38,60	60,70	75,50	118,72	116%	122%	103%	103%

€/MWh

Prognoze cijena za kvalifikovane kupce koji ne kupuju standardne proizvode nego troše energiju po dijagramu

vrijeme korištenja	2005	2006	2007	
sati godišnje	€/MWh	€/MWh	€/MWh	
1600	72,50	75,90	80,50	
2500	56,00	57,90	60,70	
4000	45,00	45,90	47,60	
5000	41,40	41,90	43,20	(tip: BH Steel, Cementara)
6000	38,90	39,20	40,30	
7000	37,20	37,30	38,20	(tip: Aluminijum)

Iz naprijed navedenih pokazatelja, može se konstatovati da za nove kapacitete neće biti većih problema oko plasmana električne energije, ali je važna procjena cijene koštanja proizvedene električne energije u novim kapacitetima u usporedbi sa tržišnim cijenama i cijenama konkurencije. Pogodnosti koje idu u prilog gradnji novih kapaciteta, su postojanje mogućnosti za prodaju različitih proizvoda i usluga u elektro sektoru kao što su band energija, dnevna energija, vršna energija, usluge regulacije, rezerva itd.

Posmatrajući aktuelne cijene, kao i cijene za naredne godine koje se iskazuju na EEX, može se uočiti godišnji trend rasta u rasponu od 2% do 5%. Posmatrajući petogodišnji period, nivo cijena u 2010. godini u odnosu na 2005. godinu iznosi 16%, odnosno 22%, zavisno da li je riječ o band ili dnevnoj energiji.

Intersantan je rast vrijednosti dnevne energije, čiji je omjer u odnosu na band energiju u 2005. godini : 1,49, a u 2010. godini : 1,57.

S obzirom na trend otvaranja tržišta, odnosno povećanja broja kvalifikovanih kupaca, što se odražava na način ugovaranja i utvrđivanja cijena, treba posmatrati i ovu kategoriju proizvodnje električne energije.

Bosna i Hercegovina, kao i sve ostale zemlje u regiji će u cjelosti preuzeti odredbe direktiva EU o internom tržištu, što znači da će ovakva vrsta prodaje postati dominantna. Cijene se utvrđuju ovisno o vremenu korištenja snage, tako da su povoljnije u slučaju da je to vrijeme veće.

3. MOGUĆNOST SANACIJE POSTOJEĆIH I IGRADNJA NOVIH KAPACITETA ZA PROIZVODNJU ELEKTRIČNE ENERGIJE

Izgradnja novih energetske objekata zasnovat će se na korištenju hidropotencijala, korištenju sopstvenih resursa uglja, korištenju geotermalne energije, energije nafte, gasa, sunca, otpada, biomase itd., primarno na obnovljivim izvorima energije, a zatim resursima uglja.

Prema usvojenom Planu za izgradnju novih proizvodnih elektroenergetskih kapaciteta u Federaciji BiH i naprijed navedenih pokazatelja, prioritet će biti:

a) sanacija postojećih termo-elektro-energetskih blokova

- TE Kakanj G6,
- TE Tuzla G6 i
- TE Tuzla G5 (eventualno)

b) modernizacija i rekonstrukcija:

- HE Rama,
- HE Jajce i
- CHE Čapljina

Kao novi proizvodni kapaciteti prioritete će imati projekti sa najvećim stepenom završenosti investiciono-tehničke dokumentacije, odnosno:

- HE Ustikolina,
- HE Vranduk i
- HE Mostarsko Blato.

Za realizaciju Plana izgradnje novih proizvodnih elektroenergetskih kapaciteta u Federaciji BiH u energetskom sektoru potrebno je pokretanje slijedećih aktivnosti:

- donošenje strategije energetskog razvoja Bosne i Hercegovine i Federacije Bosne i Hercegovine,
- ažuriranje postojećih energetskih projekata; razmatranje tehnoloških rješenja, lokacija i snabdijevanja ugljem (novi ili postojeći rudnici, karakteristike uglja, okolinska ograničenja),
- dovođenje projekata i investiciono-tehničke dokumentacije u fazu pred donošenje investicionih odluka i pristupanja finansijskom zatvaranju, što prethodi traženju adekvatnih izvora finansiranja,
- izrada i kompletiranje studija ekonomske opravdanosti, kroz koje bi trebalo razraditi pojam višenamjenskog korištenja voda putem davanja koncesija.

Analizom postojećeg stanja, budućih potreba za električnom energijom i finansijskim stanjem u Bosni i Hercegovini, opravdana je dokapitalizacija i modernizacija postojećih te izgradnja novih energetskih kapaciteta u Federaciji BiH jednim od modela koncesioniranja, u skladu sa potrebama i shodno važećim propisima, o čemu odluku donosi Vlada Federacije BiH .